

Richtlijnen voor fotograferen en onderzoeken van libellen

Opgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (NVL) op 29 maart 2008

In Nieuwsbrief nummer 1 van 2007 is een eerste aanzet van gedragsregels gepubliceerd. Deze eerste aanzet was bedoeld om commentaar op af te vuren. Vervolgens zijn vorig jaar tijdens de ALV op de Libellenstudiedag nog enkele opmerkingen geplaatst. Daarnaast zijn enkele schriftelijke reacties ontvangen. De onderstaande, herziene versie van de gedragsregels worden tijdens de ALV van 29 maart 2008 nogmaals besproken en daarna ook vastgesteld.

Libellen bestaan al minstens 200 miljoen jaar als deelnemers aan het globale ecosysteem, maar tegenwoordig worden een groot aantal soorten ernstig bedreigd door menselijke activiteiten. De N.V.L. zet zich sterk in voor het behoud van deze belangrijke en prachtige insecten en erkent dat libellen bestaansrecht hebben onafhankelijk van menselijke eisen.

Libellen vallen niet onder de beschermde diersoorten zoals genoemd in de Flora en Faunawet (uitgezonderd de soorten uit onderstaande tabel 3 (Ffwet)). Deze beschermde libellen mogen niet gevangen of op enigerlei wijze worden verstoord volgens artikel 9 van de Flora en Faunawet:

Artikel 9: Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Doelstelling Flora en Faunawet:

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgevoerd, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van Gedeputeerde Staten.

Tabellen soorten Flora- en faunawet

In tabellen staan alle beschermde soorten van de Flora- en faunawet. De tabellen zijn aan de ene kant aan de orde bij ontheffingverlening voor artikel 75 en aan de andere kant bij vrijstellingen in het kader van het Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen (AMvB artikel 75).

Tabel 3 (Ffwet): soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AmvB

Bijlage IV HR	
Libellen	
bronslibel	Oxygastra curtisii
gaffellibel R	Ophiogomphus Cecilia
gevlekte witsnuitlibel R	Leucorrhinia pectoralis
groene glazenmaker R	Aeshna viridis
noordse winterjuffer R	Sympecma paedisca
oostelijke witsnuitlibel R	Leucorrhinia albifrons
rivierrombout R	Stylurus flavipes
sierlijke witsnuitlibel R	Leucorrhinia caudalis

Toelichting tabel

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in deze tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en

onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Ffwet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3

een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang, 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn).

De vereniging promoot de studie van libellen door leden van de vereniging op manieren die de invloed op hun gedrag en ecologie minimaliseren.

Vernietiging van leefgebied en vervuiling zijn verreweg de belangrijkste oorzaken van schade aan libellen populaties. Alhoewel zelden een belangrijke oorzaak, kan onverantwoord verzamelen van libellen schadelijk zijn, vandaar deze gedragsregels.

De grootste zorg is het voorkomen van aanzienlijke schade aan populaties, met name van zeldzame en kwetsbare soorten. Een balans moet echter gevonden worden tussen bescherming aan de ene kant en het aanmoedigen van studie en vergroting van kennis aan de andere kant. Bijvoorbeeld, als kinderen totaal niet toegestaan is om te verzamelen, zouden ze minder gauw zich bezig kunnen gaan houden met libellen en daarmee geen zorgen ontwikkelen om hun behoud; eveneens kunnen registratie activiteiten en wetenschappelijk onderzoek het nodig maken exemplaren te verzamelen.

Het standpunt van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie wordt uiteengezet in de volgende principes en richtlijnen. In alle gevallen moet er zorg voor gedragen worden om geen populaties in gevaar te brengen.

Principe: Levende libellen mogen alleen gevangen gehouden worden met goede redenen.

Identificatie is niet altijd eenvoudig en behoeft soms nauwkeurige inspectie maar kan vaak toch bereikt worden door observatie, fotografie en door het verzamelen van larvenhuidjes, met name in een land als Nederland waar al veel bekend is over de libellenfauna en waar tevens goede veldgidsen bestaan.

Het gebruik van levende libellenlarven en –imago's kan verantwoord nodig zijn voor doelstellingen als:

- Voortplanting- en ander wetenschappelijk onderzoek.
- Demonstraties (bijvoorbeeld gedurende veldwerk of voor kortstondige voorlichting).
- Fotografie of filmen voor publicaties, films of tentoonstellingen.

Introducties en verplaatsingen met bescherming als doelstelling.

Richtlijnen:

Het verzamelen van levend materiaal moet gebeuren onder supervisie van ervaren mensen. Vrijlaten moet altijd gebeuren op locaties waar de soort voorkomt (behalve in het geval van herintroducties met toestemming van het ministerie van LNV).

Het is mogelijk om met zorg imago's en larven te vangen om ze van dichtbij te bekijken en ongeschonden weer vrij te laten. Ze moeten zo snel mogelijk weer worden vrijgelaten op de plek waar ze gevangen zijn.

Bij lange termijn projecten, zoals het kweken van larven in gevangenschap, moeten larven en imago's worden vrijgelaten wanneer maar mogelijk, op de juiste locaties, in voldoende aantallen en in het juiste seizoen.

Algemene richtlijnen voor Veldwerk

Neem de van toepassing zijnde regels in acht: het fotograferen en verzamelen mag niet strijdig zijn met nationale wetgeving, internationale conventies of richtlijnen voor het behoud van soorten en leefomgevingen die van toepassing zijn op het gebied. Eveneens moeten lokale regels betreffende het fotograferen en vangen van libellensoorten in natuurgebieden en beschermd

gebieden opgevolgd worden.

- Vang niet meer exemplaren dan strikt nodig.
- Zorg altijd voor toestemming van de landeigenaar of gebruiker als er op privé-bezit gewerkt wordt. En volg altijd de regel die er uitgevaardigd worden.
- Verstrek altijd alle details over de waargenomen soorten inclusief alle andere van belang zijnde informatie aan de beheerders wanneer er gewerkt wordt in natuurreservaten of andere gebieden met een behouddoelstelling.
- Wees er van bewust dat veldwerk schade aan de omgeving kan veroorzaken. Waterplanten die uit het water zijn gehaald voor studie moeten niet op de oever blijven liggen maar moeten weer teruggeplaatst worden in het water; de belangen van andere organismen (kwetsbare vegetatie, broedende vogels en zeldzame soorten in het algemeen) moeten zorgvuldig in ogenschouw worden genomen, evenals de belangen van andere gebruikers van het landelijk gebied.
- Betrach grote terughoudendheid bij het doorgeven of het openbaar maken van de locatie van zeldzame en kwetsbare soorten.

Verzamelen en doden van Libellen

Het verzamelen en doden van libellenimago's en –larven voor particuliere collecties of anderszins is voor de NVL niet aanvaardbaar.

Het verzamelen van libellenhuidjes is wel aanvaardbaar.

Het vangen van libellen met deugdelijke middelen is aanvaardbaar voor nader onderzoek (bijv. biometrie en fotografie). Het gevangen dier dient daarna onbeschadigd te worden vrijgelaten op de plaats van de vangst.

Het documenteren van waarnemingen door middel van fotografie (ook voor wetenschappelijke doeleinden) heeft de voorkeur en is volgens de NVL de enig ethisch verantwoorde manier voor het 'verzamelen' van libellen en wetenschappelijk materiaal. Maar de regels voor veldwerk zijn ook hierop van toepassing.

Het NVL-Bestuur

Winterse bruine winterjuffers

Vorig jaar noteerde André den Ouden op 1 januari de eerste bruine winterjuffer waarneming, een record dat niet overtroffen kan worden. Dat was bij de Hatertse vennen (nabij Nijmegen). André: "Het totale aantal overwinterende dieren dat ik gevolgd heb betrof in de winter van 2006/2007 (december – januari) 18 exemplaren en in de winter van 2007/2008 (december - januari) tot op heden 21 exemplaren.

Ze zitten of hangen verticaal tegen de houtige stammetjes van de heidestruikjes en zijn door de schutkleur zeer moeilijk te vinden, wat nog wordt bemoeilijkt door de gelijkenis met de in de struikjes hangende dennennaalden. Als je er aan komt dan draaien ze weg achter de stammetjes en kun je soms alleen nog een oogje zien. Het beste vind je ze nog onder slechte weersomstandigheden."

Dat ondervond ook John van Roosmalen. Geïnspireerd door André ging hij er op 2 januari 2008 bij ca. 0 °C op uit om te zoeken in de duinen bij Castricum, niet al te ver van het voortplantingswater. John: "En warempel, laat ik er nu ook nog drie vinden. Niet in heidestruikjes, maar wel op een beschut veldje aan de

